Załączniki do rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 14 lipca 2026 r. (Dz. U. poz. 1012)

Załącznik nr 2

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA SZKOŁY SPECJALNEJ PRZYSPOSABIAJĄCEJ DO PRACY

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Celem edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi jest efektywne przygotowanie uczniów do dorosłości, w tym w praktycznym przysposobieniu do podjęcia zatrudnienia na otwartym/chronionym rynku pracy.

Celem jest także: utrwalanie i poszerzanie zakresu już zdobytej wiedzy i umiejętności, doskonalenie już posiadanych kompetencji społecznych, zdolności adaptacyjnych i kształcenie nowych umiejętności umożliwiających samodzielne, niezależne funkcjonowanie uczniów w przyszłości przez:

1) rozwijanie zaradności, wspomaganie autonomii i niezależności życiowej uczniów;
2) doskonalenie kompetencji społecznych, pozwalających zbudować pozytywny obraz samego siebie i pokonać lęk przed otoczeniem;
3) rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i poszanowania innych;
4) rozwijanie umiejętności dbałości o własne zdrowie i innych osób oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu;
5) kształtowanie poczucia odpowiedzialności za samodzielnie dokonywane wybory i podejmowane decyzje (przewidywanie skutków własnych decyzji, wyciąganie wniosków i przewidywanie konsekwencji swoich działań);
6) rozwijanie umiejętności komunikacyjnych i budowania relacji z innymi osobami odpowiednio do pełnionych ról społecznych;
7) kształtowanie umiejętności współżycia i współpracy oraz komunikowania się na zasadach otwartości, partnerstwa i wzajemności;
8) zapewnienie uczniom dostępu do różnych źródeł informacji i opanowanie umiejętności korzystania z nich;

9) stymulowanie rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego przez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej;
10) przygotowanie do wykonywania, indywidualnie i zespołowo, różnych prac, mających na celu zaspokajanie potrzeb własnych i otoczenia;
11) kształtowanie kompetencji społeczno-zawodowych istotnych z punktu widzenia samostanowienia w dorosłym życiu;
12) kształtowanie kluczowych kompetencji zawodowych ucznia;
13) kształtowanie prawidłowej postawy uczniów wobec pracy, w aspekcie motywacji, kompetencji i zaangażowania w pracę;
14) kształtowanie umiejętności oceny własnych kompetencji zawodowych, w tym umiejętności praktycznych;
15) kształtowanie umiejętności autoprezentacji;
16) kształtowanie umiejętności praktycznych do podjęcia zatrudnienia na otwartym lub chronionym rynku pracy, w tym udziału w praktykach wspomaganych;
17) kształtowanie umiejętności zdobywania, utrzymywania i wypowiadania zatrudnienia;
18) rozwijanie kreatywności uczniów oraz ich uzdolnień i zainteresowań;
19) kształtowanie umiejętności organizowania bezpiecznego wypoczynku i czasu wolnego przez podejmowanie różnych aktywności;
20) zwiększenie zakresu możliwości przygotowania ucznia do podejmowania decyzji w zakresie wyboru celowej aktywności po zakończeniu edukacji (w tym w warsztacie terapii zajęciowej, środowiskowym domu samopomocy, zakładzie aktywności zawodowej, zakładzie pracy chronionej, na otwartym rynku pracy), w zależności od indywidualnych predyspozycji, możliwości i ograniczeń;
21) wyposażenie ucznia w takie umiejętności i wiadomości, które pozwolą mu na korzystanie – na miarę indywidualnych możliwości – z jego wolności i praw człowieka.

Zadania szkoły

1. Tworzenie warunków niezbędnych do zapewnienia uczniowi komfortu psychicznego, poczucia bezpieczeństwa emocjonalnego i akceptacji, wspierających aktywność i uczestniczenie ucznia w życiu klasy i szkoły.
2. Tworzenie warunków i sytuacji sprzyjających doskonaleniu umiejętności samoobsługowych uczniów oraz ich zaradności życiowej niezbędnej w codziennym życiu.

3. Tworzenie szans edukacyjnych i rozwojowych poprzez właściwe połączenie oczekiwań oraz wymagań na tle umiejętności, indywidualnych potrzeb ucznia i jego otoczenia.
4. Poszukiwanie skutecznych strategii wprowadzania zmian oraz nowych doświadczeń, aby radzenie sobie z trudnościami życiowymi wzmacniało u uczniów poczucie ich autonomii i odpowiedzialności.
5. Pomoc i wsparcie uczniów w tworzeniu i realizowaniu planów życiowych, motywowanie do osobistego zaangażowania.
6. Zapoznanie uczniów z rynkiem pracy, z uwarunkowaniami prawnymi polskiego rynku pracy, przygotowanie uczniów do poruszania się po tym rynku, przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w różnych formach życia społecznego i kulturalnego na równi z innymi członkami zbiorowości, pełnienia różnych ról społecznych, w tym przygotowanie do załatwiania różnych spraw osobistych w urzędach i innych instytucjach udzielających także wsparcia osobom niepełnosprawnym, w tym porad prawnych.
7. Dokonywanie wielospecjalistycznej, kompleksowej oceny umiejętności niezbędnych w dorosłym życiu i opracowywanie na jej podstawie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, z naciskiem na rozwój kompetencji społecznych i zawodowych oraz przygotowanie do dorosłego życia i zatrudnienia.
8. Wykorzystywanie naturalnych sytuacji życia codziennego do dalszego rozwijania umiejętności komunikacyjnych uczniów, umiejętności prowadzenia rozmowy, odpowiednio do pełnienia ról społecznych, a także umiejętności czytania i pisania oraz umiejętności matematycznych, przydatnych w codziennym funkcjonowaniu.
9. Zapewnienie uczniom kompleksowej oferty dalszego rozwoju kompetencji komunikacyjnych przy wykorzystaniu bazy dydaktycznej i terapeutycznej, z uwzględnieniem specjalistycznych, nowoczesnych metod oraz technik.
10. Zapewnienie uczniom udziału w zajęciach rewalidacyjnych, wspierających ich rozwój, zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego oraz wynikami wielospecjalistycznych ocen funkcjonowania uczniów i mających wpływ na możliwości kształcenia ogólnego oraz realizację treści podstawy programowej. Specjaliści prowadzący zajęcia rewalidacyjne mogą prowadzić indywidualne zajęcia z uczniami lub łączyć uczniów z podobnymi problemami rozwojowymi i perspektywami na przyszłość.

11. Wspomaganie ucznia w podnoszeniu poziomu wiadomości i umiejętności potrzebnych w pracy.
12. Wsparcie uczniów pomocą doradcy zawodowego, w tym prowadzenie zajęć grupowych i konsultacji indywidualnych.
13. Zapewnienie dostępu do jakości informacji zawodowej.
14. Pomoc w zidentyfikowaniu zainteresowań zawodowych oraz w podejmowaniu decyzji związanych z preferencjami predyspozycji ucznia.
15. Zapewnienie uczniom wsparcia w połączeniu cech osobowości oraz indywidualnych preferencji w wyborze pracy.
16. Pomoc w wyborze odpowiedniej pracy oraz w rozwinięciu odpowiednich zdolności i umiejętności do wykonywania tej pracy.
17. Tworzenie warunków do zapoznania się z różnymi rodzajami stanowisk pracy, z różnymi czynnościami pracy. Organizowanie wizyt studyjnych w zakładach pracy.
18. Nawiązywanie kontaktu z lokalnymi ośrodkami wsparcia oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym z niepełnosprawnością intelektualną i instytucjami promującymi aktywizację społeczną i zawodową tych osób.
19. Nawiązywanie kontaktu z pracodawcami z różnych sektorów i branż, u których uczniowie mogliby realizować praktyki wspomagane, bądź mogliby po zakończeniu edukacji uzyskać zatrudnienie.
20. Monitorowanie regionalnego rynku pracy w celu określania czynności możliwych do wykonywania przez uczniów.
21. Stworzenie warunków do organizacji szkolenia teoretycznego i praktycznego oraz umiejętności szukania pracy.
22. Organizowanie praktyk wspomaganych na indywidualnie dobranych stanowiskach pracy przy wsparciu nauczycieli pełniących rolę trenerów pracy.
23. Tworzenie warunków do kształtowania zachowań sprzyjających zdrowiu i bezpieczeństwu (w tym propagowanie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy).
24. Tworzenie warunków do rozwijania kondycji fizycznej i troski o własne zdrowie.
25. Tworzenie warunków sprzyjających podejmowaniu przez uczniów samodzielnych inicjatyw i odpowiedzialnych decyzji.
26. Kształtowanie pozytywnego wizerunku ucznia w środowisku społecznym i instytucjonalnym jako potencjalnego pracownika, klienta i użytkownika.

27. Organizowanie i współorganizowanie z uczniami uczestniczenia w aktualnych wydarzeniach społecznych i kulturalnych oraz zapewnienie możliwości korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu (turystyka, krajoznawstwo, rekreacja, imprezy sportowe i kulturalne).
28. Tworzenie warunków do uczenia się sposobów spędzania czasu wolnego.
29. Tworzenie sytuacji sprzyjających poznawaniu otoczenia, w którym przebywa uczeń, instytucji i obiektów, z których będzie w przyszłości korzystał.
30. Tworzenie warunków do poznawania tradycji i obyczajów lokalnych i narodowych oraz rozbudzanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej, regionu i kraju.
31. Tworzenie warunków do zapoznawania uczniów z prawami człowieka i zasadą, że niepełnosprawność, w tym niepełnosprawność intelektualna, nie może być przyczyną dyskryminacji.
32. Tworzenie warunków do uświadamiania sobie przez uczniów ich możliwości i ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, które mogą napotkać w życiu.
33. Przygotowywanie uczniów do pełnienia roli dorosłej kobiety i mężczyzny, rozszerzenie wiedzy o seksualności człowieka.
34. Uczenie umiejętności ochrony siebie, swojej intymności oraz poszanowania intymności innych osób.
35. Stwarzanie warunków do podejmowania praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska.
36. Wypracowanie optymalnego modelu współdziałania z rodzinami uczniów w celu zwiększenia efektywności podejmowanych działań.
37. Organizowanie wizyt studyjnych w dziennych placówkach aktywności dla osób dorosłych (warsztaty terapii zajęciowej, środowiskowe domy samopomocy, inne).

Formy zajęć

W szkole specjalnej przysposabiającej do pracy wyodrębnia się:

1) zajęcia edukacyjne:
   a) funkcjonowanie osobiste i społeczne,
   b) zajęcia rozwijające komunikowanie się,
   c) zajęcia kształtujące kreatywność,
   d) przysposobienie do pracy,

e) wychowanie fizyczne,

f) etyka;

2) zajęcia rewalidacyjne.

Funkcjonowanie osobiste i społeczne to zajęcia, na których uczniowie doskonalą wiadomości i umiejętności zdobyte na wcześniejszych etapach edukacyjnych, także w zakresie czytania, pisania, pojęć matematycznych, niezbędnych w życiu dorosłego człowieka. Zajęcia zapewniają również poznanie nowych wiadomości i umiejętności z zakresu środowiska społeczno- -kulturowego, przygotowują do pełnienia różnych ról społecznych i rozwijają niezbędne w dorosłości kompetencje społeczne.

Zajęcia mają na celu wszechstronny rozwój uczniów oraz takie ich przygotowanie do pełnienia ról społecznych, w tym pracowniczych, aby mogli jako osoby dorosłe, w jak najbardziej optymalny sposób, zintegrować się ze środowiskiem.

Zajęcia rozwijające komunikowanie się mają służyć dalszemu rozwijaniu języka i umiejętności porozumiewania się w bliskim i dalszym środowisku w mowie, jak i w każdy możliwy dla ucznia sposób (jeżeli jest to potrzebne uczniowi także z zastosowaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji – AAC), również z wykorzystaniem odpowiednich pomocy do komunikacji, technologii informacyjno-komunikacyjnej. Uczeń powinien mieć możliwość doświadczania komunikowania się z różnymi osobami, także w instytucjach, punktach usługowych, miejscach pracy.

Ważne jest:

1) wzmacnianie motywacji uczniów do inicjatywy oraz aktywności komunikacyjnej;
2) rozwijanie umiejętności słuchania, wypowiadania się, zadawania pytań, nawiązywania i prowadzenia dialogu, udzielania adekwatnych informacji zwrotnych;
3) rozwijanie umiejętności autoprezentacji;
4) rozwijanie umiejętności proszenia o pomoc, wyrażania wdzięczności i dziękowania;
5) uczenie się rozwiązywania problemów i zachowań w sytuacjach konfliktowych;
6) rozwijanie zachowań asertywnych, umiejętności odmawiania;
7) rozwijanie umiejętności nawiązywania i podtrzymywania przyjaźni, dbania o przyjaciół i znajomych;

8) praktyczne wykorzystywanie umiejętności czytania i pisania do formułowania krótkich wypowiedzi, tworzenia i przekazywania informacji z zastosowaniem form gramatycznych (w szczególności tekstów kierowanych do różnych adresatów i w różnych celach, pisania na temat własnych doznań i potrzeb, np. związanych z zatrudnieniem);

9) doskonalenie umiejętności posługiwania się sprzętem lub oprogramowaniem wspomagającym komunikację, rozwijanie umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami;

10) odbieranie, przekazywanie i wykorzystywanie różnych informacji, w tym docieranie, korzystanie, tworzenie i przetwarzanie informacji za pomocą różnych środków (również z wykorzystaniem komputera – korzystanie z Internetu, portali społecznościowych, poczty elektronicznej, encyklopedii multimedialnych, obsługa programów tekstowych i graficznych).

Zajęcia kształtujące kreatywność służą dostarczaniu uczniom okazji do twórczego działania w dobrej atmosferze i współpracy przez:

1) motywowanie do aktywności;
2) wyrażanie przeżyć i emocji za pomocą dostępnych dla uczniów środków wyrazu, także artystycznych;
3) kształtowanie zainteresowań i ujawnianie zdolności, w szczególności muzycznych, tanecznych, plastyczno-technicznych, teatralnych, sportowych itp.;
4) budowanie pozytywnego obrazu samego siebie, pokazywanie mocnych stron jako uczestnika zajęć;
5) umacnianie wiary we własne możliwości w zakresie kreatywnego działania;
6) rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i poszanowania innych;
7) kształtowanie umiejętności stawiania sobie realnych celów i umiejętności planowania;
8) kształtowanie umiejętności organizowania i spędzania czasu wolnego;
9) nawiązywanie pozytywnych relacji z ludźmi (współdziałanie i współpraca).

W zależności od potrzeb uczniów, ale również od ich specyficznych zachowań i ograniczeń, w ramach przedmiotu mogą być organizowane zajęcia: malarstwo, *batik*, rysunek, kolaż, *decoupage*, modelarstwo/rzeźba, obróbka drewna/metalu, zajęcia muzyczne/wokalne, taniec,

różne rodzaje gimnastyki przy muzyce, zajęcia sportowe, teatr/pantomima, florystyka, ogrodnictwo, tkactwo/dziewiarstwo, zajęcia komputerowe itp. Powyższe propozycje stanowią katalog zajęć do wyboru zgodnie z zainteresowaniami i mocnymi stronami ucznia. Katalog propozycji może być rozszerzany w zależności od warunków szkoły i lokalnego środowiska oraz od możliwości praktycznego wykorzystania osiągniętych umiejętności w życiu dorosłym.

Przysposobienie do pracy ma na celu przygotowanie ucznia do aktywności przez pracę, czyli nabycie praktycznych umiejętności niezbędnych do podejmowania w różnych dziedzinach pracy oraz poprawnego funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym. Rozumiane jest jako:

1) kształtowanie pozytywnej postawy wobec pracy w aspekcie motywacji, kompetencji i wykonania;
2) przyswajanie podstawowej wiedzy o pracy i poznawanie typowych sytuacji związanych z pracą;
3) uczenie wykonywania różnych prac zgodnie z preferencjami i predyspozycjami ucznia;
4) opanowanie podstawowych umiejętności i czynności pracy;
5) przygotowanie uczniów do prowadzenia gospodarstwa domowego;
6) rozumienie kwestii związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy;
7) kształtowanie umiejętności związanych z poszukiwaniem pracy, korzystania z różnych źródeł wiedzy;
8) przygotowanie do podjęcia samodzielnej lub wspomaganej pracy na indywidualnie dopasowanym stanowisku na otwartym lub chronionym rynku pracy;
9) zaspokajanie potrzeb poznawczych i społecznych uczniów przez zapewnienie im warunków do aktywności celowej i społecznie użytecznej.

Wychowanie fizyczne to zajęcia rozwijające sprawność i kondycję fizyczną. Ważne jest, aby po zakończeniu nauki w szkole uczniowie byli jak najlepiej przygotowani do samodzielnego podejmowania działań na rzecz aktywności fizycznej i własnego zdrowia.

Główne cele zajęć to:

1) rozwijanie umiejętności małej motoryki (zręczność manualna, koordynacja ruchów rąk, kontrola małej motoryki);

2) rozwijanie umiejętności dużej motoryki (kształtowanie prawidłowych pozycji wyjściowych do ćwiczeń, prawidłowej postawy, umiejętności elementarnych: lokomocyjnych, nielokomocyjnych, manipulacyjnych);
3) kształtowanie zdolności motorycznych (koordynacyjnych, siłowych, szybkościowych, wytrzymałościowych);
4) wyzwalanie aktywności ruchowej przez zajęcia sportowe oparte na naturalnej potrzebie ruchu;
5) hartowanie organizmu;
6) wdrażanie do dbałości o zdrowie, rozumienie związku aktywności fizycznej ze zdrowiem;
7) wdrażanie do współdziałania w zespole, respektowania przepisów i zasad sportowych, w tym zasad *fair play*;
8) kształtowanie postawy świadomego uczestniczenia uczniów w różnych imprezach sportowo-rekreacyjnych i masowych zawodach.

Etyka to zajęcia, podczas których nauczyciel wprowadza uczniów w świat wartości, w którym najprostszym i najlepiej dla nich rozpoznawalnym jest pojęcie dobra. Nauczyciel krok po kroku powinien uwrażliwiać uczniów, ukierunkować na dobro i zachęcać do jego poszukiwania we wszelkich przejawach.

Głównym celem zajęć etyki jest kształtowanie pozytywnego nastawienia wobec omawianych zagadnień dotyczących człowieka, jego najbliższego otoczenia (rodziny, przyjaciół, kolegów, dzieci, osób starszych, osób niepełnosprawnych itp.), środowiska przyrodniczego, społecznego, stosunku do własnych uczuć, motywacji i określonych sytuacji życiowych.

Zajęcia rewalidacyjne mają charakter terapeutyczny, usprawniający i korekcyjny. Dla osiągnięcia zaplanowanych celów nacisk powinien być położony na mocne strony uczniów.

Celem zajęć jest stymulowanie rozwoju funkcji psychomotorycznych, wyrównywanie braków w umiejętnościach i wiadomościach uczniów, eliminowanie niepowodzeń oraz ich emocjonalnych i społecznych konsekwencji, m.in. radzenie sobie ze stresem, aby uczeń mógł osiągnąć sukces przez:

1) doskonalenie mowy i umiejętności komunikowania się w codziennym życiu, w tym załatwiania różnych spraw osobiście, telefonicznie, przez pocztę elektroniczną;
2) doskonalenie sprawności manualnej, zdolności percepcyjnych oraz procesów pamięci i uwagi;

3) korekcję wad postawy oraz kompensowanie odchyleń i braków rozwojowych;
4) doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej i wzrokowo-słuchowo-ruchowej;
5) doskonalenie orientacji w schemacie ciała oraz orientacji kierunkowo-przestrzennej;
6) rozwijanie myślenia;
7) korygowanie niepożądanych zachowań;
8) doskonalenie umiejętności samodzielnego i bezpiecznego poruszania się, także środkami transportu;
9) wspieranie umiejętności czytania, pisania, liczenia;
10) doskonalenie samodzielności osobistej i społecznej;
11) doskonalenie umiejętności radzenia sobie z sukcesem i porażką;
12) doskonalenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych i zagrażających;
13) wzmocnienie wiary we własne siły oraz utrzymanie dobrej motywacji do pracy, kształtowanie pozytywnej samooceny;
14) doskonalenie umiejętności bycia asertywnym.

Rodzaj zajęć rewalidacyjnych jest określony w indywidualnym programie edukacyjno- -terapeutycznym uwzględniającym zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego i wyniki wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres treści nauczania i wychowania wynika z poziomu indywidualnego rozwoju i tempa przyswajania wiedzy przez ucznia. Przy realizacji treści nauczania i wychowania oraz wyborze kierunku przygotowania do pracy należy wykorzystać możliwości, jakie stwarza lokalne środowisko społeczno-kulturowe, dzienne placówki aktywności dla osób dorosłych, miejscowy rynek pracy (możliwość zatrudnienia na otwartym lub chronionym rynku pracy, w tym w zakładach aktywności zawodowej, spółdzielniach socjalnych itp.) oraz baza materialno- -dydaktyczna szkoły.

Zdobyta przez uczniów wiedza, umiejętności, ukształtowane wartości, wzorce osobowe, zachowania i motywacje powinny ułatwiać im umiejętne pełnienie ról społecznych.

I. Taki sam, ale inny:
   1) odkrywanie siebie jako osoby dorosłej;
   2) kształtowanie świadomości własnej tożsamości;

3) doskonalenie umiejętności rozpoznawania i wyrażania uczuć;
4) uczenie się elementów kultury osobistej – wygląd zewnętrzny, higiena osobista, odpowiednie zachowanie się w różnych sytuacjach;
5) rozumienie własnej niepełnosprawności i ograniczeń z niej wynikających;
6) rozumienie roli ucznia jako osoby dorosłej w szkole przysposabiającej do pracy;
7) posługiwanie się dowodem osobistym i innymi dokumentami;
8) doskonalenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych;
9) doskonalenie umiejętności wyboru odzieży i ubierania się adekwatnego do sytuacji, pogody;
10) akceptowanie zmian i szacunek dla własnego ciała;
11) poszanowanie prawa do intymności;
12) doskonalenie umiejętności nawiązywania relacji z innymi ludźmi;
13) uczenie się nawiązywania właściwych relacji z płcią przeciwną: koleżeństwo, przyjaźń, zakochanie, związek;
14) rozumienie sytuacji małżeństwa, w którym występuje niepełnosprawność;
15) poznawanie zasad sprawowania opieki nad dzieckiem; rozumienie, co oznacza odpowiedzialne rodzicielstwo;
16) doskonalenie umiejętności aktywnego udziału w życiu rodziny;
17) doskonalenie umiejętności oceny własnych kompetencji;
18) rozwijanie swoich zainteresowań;
19) uczenie się odróżniania marzeń realnych od nierealnych;
20) uczenie się odróżniania fikcji od rzeczywistości – świat kina, teatru, literatury, gier komputerowych;
21) dalsze poznawanie własnego regionu, kultury, tradycji regionalnych, organizacji i instytucji działających na danym terenie;
22) rozumienie ważnych wydarzeń w rodzinie, miejscu zamieszkania, kraju, uczestniczenie w tych wydarzeniach;
23) uczenie się utożsamiania z własnym krajem;
24) uczenie się samodzielnego planowania wydatków i gospodarowania pieniędzmi;
25) doskonalenie umiejętności samodzielnego robienia zakupów i korzystania z punktów usługowych;
26) doskonalenie umiejętności dbania o zdrowy styl życia;

27) rozumienie konieczności wykonywania badań profilaktycznych (badania okresowe, wizyty u stomatologa, urologa, ginekologa);
28) doskonalenie umiejętności korzystania z instrukcji (opracowanych przy pomocy zdjęć, obrazków, symboli, z tekstem łatwym do czytania itp.);
29) doskonalenie umiejętności przygotowania posiłków dla siebie i bliskich;
30) uczenie się radzenia sobie z problemem chorób i śmierci bliskich osób, przeżywanie żałoby;
31) uczenie się określania planów na przyszłość;
32) uczenie się pisania podań;
33) uczenie się wypełniania ankiety osobowej;
34) poznawanie prawa, w tym uprawnień osób z niepełnosprawnościami do korzystania z systemu wsparcia społecznego;
35) poznawanie obowiązków wobec prawa;
36) rozumienie roli absolwenta szkoły;
37) poznawanie ważności dokumentów, które uczeń otrzymuje na zakończenie szkoły;
38) doskonalenie umiejętności organizowania sobie czasu wolnego;
39) rozumienie konieczności budowania wokół siebie kręgu wsparcia – grupy przyjaznych osób (sąsiedzi, dalsza rodzina, rówieśnicy, znajomi, rodzina itd.).

II. Aktywny społecznie:

1) poznawanie znaczenia słów: odpowiedzialność, obowiązkowość;
2) doskonalenie umiejętności poprawnego zachowania się w miejscach publicznych;
3) doskonalenie umiejętności dokonywania wyborów w różnych sytuacjach życiowych;
4) doskonalenie umiejętności współpracy z innymi osobami;
5) rozumienie sytuacji utrzymania bliskości lub dystansu w relacjach z innymi;
6) doskonalenie umiejętności pomagania sobie i innym;
7) uczenie się wykonywania pracy charytatywnej/wolontariackiej;
8) uczenie się prowadzenia życia towarzyskiego;
9) doskonalenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach groźnych i trudnych;
10) uczenie się radzenia sobie ze stresem;
11) uczenie się bycia asertywnym;

12) stosowanie się do zasad *savoir-vivre* (odpowiednie zachowanie w różnych sytuacjach, postawy wobec innych osób);
13) poznawanie zasad bezpieczeństwa w kontaktach z innymi ludźmi, nawiązywanych za pomocą Internetu i innych nowych technologii;
14) uczenie się orientacji w przestrzeni bliższego i dalszego środowiska;
15) rozwijanie i doskonalenie umiejętności korzystania z transportu publicznego;
16) poznawanie dziennych placówek aktywności dla osób dorosłych;
17) uczenie się zachowań właściwych dla pracownika/uczestnika placówki aktywności dla osób dorosłych;
18) uczenie się samodzielności w mieszkaniu treningowym.

III. Aktywny zawodowo:

1) rozpoznawanie i nazywanie własnych potrzeb i oczekiwań w odniesieniu do pracy; uczenie się wskazywania swoich mocnych i słabych stron w sytuacji pracy;
2) uczenie się określania swoich preferencji (zainteresowań) i predyspozycji zawodowych, doskonalenie umiejętności planowania swojej przyszłości zawodowej;
3) poznawanie znaczenia pracy w życiu człowieka;
4) poznawanie zawodów i czynności zawodowych, dokonywanie wyborów zgodnie z preferencjami i możliwościami;
5) poznawanie szans i zagrożeń wynikających z podjęcia decyzji o zatrudnieniu;
6) uczenie się aktywnego poszukiwania pracy;
7) doskonalenie umiejętności posługiwania się komputerem i wykorzystywania go jako źródła informacji i narzędzia wypowiedzi;
8) uczenie się technik autoprezentacji i prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej z pracodawcą;
9) uczestniczenie w praktykach wspomaganych; uczenie się czynności pracy na konkretnych stanowiskach pracy;
10) zapoznanie się z dokumentacją formalną związaną z podjęciem zatrudnienia;
11) poznanie praw i obowiązków pracownika;
12) poznanie praw i obowiązków pracodawcy;
13) poznanie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisów przeciwpożarowych;

14) uczenie się radzenia sobie z sytuacjami trudnymi w pracy; 15) kształtowanie umiejętności społecznych niezbędnych w pracy;

16) poznanie stanowiska pracy i kultury zakładu pracy.

Warunki i sposób realizacji

Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi przygotowuje młodzież do pełnienia różnych dorosłych ról społecznych oraz autonomicznego (na miarę ich możliwości rozwojowych i edukacyjnych), aktywnego dorosłego życia.

Szkoła ma obowiązek stosowania w edukacji uczniów racjonalnych usprawnień, o których mowa w artykule 24 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217).

Edukacja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi polega na całościowej i jednoczesnej realizacji funkcji dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły.

Kształcenie uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi jest dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dorosłych uczniów.

Cele, formy i metody pracy należy dostosować do specyfiki indywidualnych potrzeb według zasad opisanych przez współczesne teorie nauczania oraz w oparciu o doświadczenia nauczycieli praktyków i dobre praktyki na rynku pracy.

Specyfika kształcenia uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi polega na nauczaniu i wychowaniu całościowym, sytuacyjnym, zadaniowym, zintegrowanym, opartym na praktycznym poznawaniu zmieniającej się rzeczywistości, przygotowującym do niezależnego życia.

Priorytetem w edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi jest poszerzanie ich kompetencji osobistych, społecznych i komunikacyjnych, doświadczanie i rozumienie

sytuacji związanych z dorosłym życiem, przygotowanie uczniów do zatrudniania wspomaganego lub innej formy zatrudniania albo do efektywnego funkcjonowania w dziennych placówkach aktywności dla osób dorosłych, w maksymalnej integracji z innymi członkami społeczności lokalnej. Ważne jest również przygotowywanie uczniów do samodzielnego lub grupowego mieszkania (w tym w mieszkalnictwie wspomaganym i chronionym).

Przy ustalaniu kierunków pracy należy uwzględniać indywidualne tempo rozwoju, kompetencje komunikacyjne, zainteresowania, uzdolnienia, dotychczasowe doświadczenia życiowe, mocne i słabe strony ucznia oraz wzmacniać jego aktywność i uczestniczenie przez tworzenie środowiska nauczania i wychowania ułatwiającego funkcjonowanie ucznia oraz pozbawionego barier ograniczających to funkcjonowanie.

Edukacja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi opiera się na wielospecjalistycznej, kompleksowej ocenie poziomu funkcjonowania ucznia, z uwzględnieniem procesów poznawczych, umiejętności w zakresie porozumiewania się, czytania, pisania, liczenia, dbania o siebie, rozpoznawania i kontroli emocji, predyspozycji, kompetencji społeczno-zawodowych, sposobów spędzania czasu wolnego, czynników kontekstowych (osobistych i środowiskowych) oraz tworzonych dla uczniów indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych.

Zintegrowany wielospecjalistycznie indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny jest opracowywany i realizowany przez cały zespół nauczycieli i specjalistów, doradców zawodowych, wspólnie z uczniem i jego najbliższym otoczeniem (rodzina, opiekunowie), z uwzględnieniem wyznawanych przez nich wartości.

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny określa zoperacjonalizowane cele krótko- i długoterminowe uwzględniające zdiagnozowane potrzeby ucznia. Każdemu celowi przypisane są działania, sposób i termin ich realizacji oraz osoby odpowiedzialne.

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny podlega monitorowaniu, okresowej ewaluacji i modyfikowaniu.

O doborze uczniów do oddziałów decydują głównie ich potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne. Najważniejszym kryterium powinno być dobro ucznia i uzasadnione przekonanie, że tworzymy dla niego najkorzystniejsze warunki, przygotowujące go do wchodzenia w dorosłe życie, w tym także do zatrudniania wspomaganego lub innej formy zatrudniania albo efektywnego funkcjonowania w dziennych placówkach aktywności dla osób dorosłych.

W celu nabywania praktycznych umiejętności związanych z wchodzeniem w rolę pracownika, szkoła zapewnia uczniowi wsparcie doradcy zawodowego, zajęcia przysposobienia do pracy oraz zgodnie z jego predyspozycjami i zainteresowaniami – praktyki wspomagane poza szkołą, z udziałem nauczyciela (doradcy zawodowego lub innego specjalisty), który pełni rolę trenera pracy.

Postępy ucznia powinny być wzmacniane pozytywnie, natomiast brak postępów nie podlega wartościowaniu negatywnemu. Ocenianie bieżące funkcjonowania ucznia prowadzone jest podczas spotkań zespołu nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem.

Konieczne jest zapewnienie uczniom integracji społecznej w naturalnym środowisku społeczności lokalnej.

Nie każdy uczeń z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczeń z niepełnosprawnościami sprzężonymi będzie mógł w tak szerokim zakresie skorzystać z proponowanej tematyki, organizowanych wizyt studyjnych, czy praktyk wspomaganych. W takiej sytuacji zespół nauczycieli i specjalistów pracujących w szkole powinien szukać dla ucznia optymalnego modelu jego edukacji, być może wyłącznie w oparciu o istniejące w placówce pracownie, umożliwiające realizację przysposobienia do pracy oraz bazę materialno-dydaktyczną.

Ze względu na specyficzny charakter edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a także indywidualne tempo i zakres nauki każdego ucznia, osiągnięcia w poszczególnych sferach oddziaływań pedagogicznych i rewalidacyjnych są planowane indywidualnie.

Dokonywana okresowo przez nauczycieli i specjalistów wielospecjalistyczna i wieloprofilowa ocena poziomu funkcjonowania ucznia umożliwia modyfikowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego i dostosowanie poziomu oczekiwanych osiągnięć ucznia do jego możliwości. Planując osiągnięcia uczniów w zakresie przysposobienia do pracy, należy brać pod uwagę w szczególności:

1) indywidualne możliwości ucznia;
2) rozwój umiejętności praktycznych;
3) wykorzystanie nabytej wiedzy i umiejętności w życiu codziennym i sytuacjach w pracy;
4) przestrzeganie dyscypliny pracy;
5) jakość wykonywanej pracy;
6) umiejętność kontrolowania przebiegu pracy oraz jej rezultatów, eliminowania błędów;
7) postawę ucznia wobec pracy (zachowania i emocje wywoływane wykonywanymi zadaniami);
8) cierpliwość przy wykonywaniu pracy, koncentracja uwagi;
9) poszanowanie mienia i dbałość o sprzęt;
10) poszanowanie pracy własnej i innych;
11) przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy;
12) samodzielność i własną inicjatywę ucznia;
13) wkład pracy i zaangażowanie;
14) sposób i czas wykonywania zadania;
15) wykonywanie zadania od początku do końca;
16) organizację stanowiska pracy;
17) dokładność i systematyczność;
18) umiejętność współdziałania w zespole i rozwiązywania konfliktów interpersonalnych;
19) wspieranie aktywności ucznia i jego uczestnictwa w różnych sytuacjach życiowych.

Na zakończenie edukacji wskazane jest przygotowanie suplementu do świadectwa ukończenia szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy zawierającego informację niezbędną do prawidłowego funkcjonowania absolwentów w przyszłości – w dziennych placówkach aktywności dla osób dorosłych lub na rynku pracy. Suplement powinien zawierać opis kluczowych kompetencji społeczno-zawodowych i osobistych ucznia wraz z jego preferencjami i predyspozycjami, a także szczegółowymi informacjami na temat sposobu

komunikowania się lub korzystania ze specjalnych środków wspomagających komunikację (AAC) oraz informacjami o odbytych praktykach wspomaganych na otwartym rynku pracy.